

"Hakta ittifak, ehakta ihtilâf olduğundan, bazan hak, ehaktan ehaktır; hasen, ahsenden ahsendir. Herkes kendi mesleğine 'Hüve hakkun' demeli, 'Hüve'l-Hakku' dememeli. Veyahut 'Hüve hasen' demeli, 'Hüve'l-Hasen' dememeli." izahı?

Hak, doğru, gerçek anlamına geliyor. (*Batılın zıddı.*) **Ehak** ise, daha doğru, en doğru, hak olmada daha ileri derece demek.

Yani iyi, daha iyi; hak, daha hak; güzel, daha güzel gibi değerler, kısımlara ayrılır. İnsanlar az veya çok **iyi, hak** ve **güzel** üzerinde bir fikir birliği sağlayabilir ve bu temel değerler üzerinde uzlaşabilirler.

Ama daha iyi, daha hak, daha güzel konusunda insanlar arasında bir fikir birliğinin sağlanması pek mümkün değildir.

Bu yüzden insanlar arasında bir uyum bir ahenk bir birlik bir insicam sağlanabilmesi için *daha iyi, daha hak, daha güzel* yerine **hak, iyi** ve **güzel** üzerinde uzlaşmak gerekiyor.

Yani hak üzerinde ittifak kurulabilirken, daha hak (ehak) üzerinde ittifak kurulamaz, bu da ayrışma ve ihtilafa sebebiyet verir. Ayrışma ve ihtilafa düşmemek için hak, daha haktan daha hak oluyor.

İnsan bazen daha iyi ve daha güzelini ararken iyi ve güzelden mahrum olabilir.

Hadiste, "**En zayıfınıza göre yürüyün.**"(1) buyrulur.

Hızlı gitmek iyidir; ama bu yürüyüş bazılarını kafileden ayıracaksa, zarar verir.

İnsan kendine ait hususlarda tavizsiz olabilir, en iyi ve en güzeli arayabilir ve aramalıdır da. Ama başkalarına karşı toleranslı olmak daha idealdir. Hak yolda farklı metotlarla hizmet veren kişiler hakta ittifak etmişlerdir. Benim tarzım ehaktır, en güzelidir deseler ihtilafa düşerler.

Bu bakış açısını yakalayan zatlar uyumlu olurlar, problem olmadıkları gibi problem çözücü kimlikleriyle öne çıkarlar.

Ama benimki seninkine göre daha hak, daha iyi, daha güzel bağnazlığına gidilirse, o zaman ayrılık, kargaşa ve düşmanlık başlar...

(1) bk. Sahavî, *el-Makasıdu'l-Hasene*, 1/133-Şamile.